

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminalistiky

**Metodika vyšetřování kriminality v oblasti duševního vlastnictví
(Aktuální problémy porušování autorských prav)**

Bakalářská práce

The Investigation Methodology of Crime in the Area of Intellectual Property
(Current issues of copyright infringement)

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

Mgr. Jiří Vávra

AUTOR PRÁCE

Miroszláva Kobrinszka

PRAHA

2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 10.3.2023

Miroszláva Kobrinszka

ANOTACE

V této práci je věnována pozornost aktuálním problémům porušování autorských práv. V první kapitole popisují vymezení pojmů a předmětů duševního vlastnictví, třídění autorských práv a situace, kdy se nejedná o porušování autorských práv. V druhé části je podrobně rozebrána kriminalistická charakteristika trestného činu, stopy, typické počáteční a závěrečné úkony se zaměřením zejména na ohledání místa činu, domovní prohlídky, prohlídky jiných prostor a problémy následné etapy vyšetřování.

KLÍČOVÁ SLOVA

Duševní vlastnictví, autorská práva, autorský zákon, pachatel, místo činu, stopa, ohledání, prohlídka.

THE ANNOTTION

In this work, attention is paid to the current problems of copyright infringement. In the first chapter, I describe the definition of terms and objects of intellectual property, the classification of copyrights and the situation when it is not a violation of copyright. In the second part, the criminological characteristics of the crime, traces and typical initial and final actions are analyzed in detail, with a particular focus on the inspection of the crime scene, house searches and searches of other premises and the problems of the subsequent stage of the investigation.

KEYWORDS

Intellectual property, copyright, copyright law, offender, crime scene, trace, search.

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé práce Mgr. Jiřímu Vávrovi za cenné rady, které poskytoval po dobu tvorby práce, odborné vedení, trpělivost a profesionální vystupování.

Obsah

Úvod	7
1. Duševní vlastnictví	8
2. Autorské právo, předmět a ochrana	9
3. Aktuální problémy porušování autorských práv	11
4. Metodika vyšetřování trestných činů proti autorským právům	12
4.1. Kriminalistická charakteristika	13
4.1.1. Kriminální situace	14
4.1.2. Typické způsoby páčání	16
4.1.3. Typické motivy	19
4.1.4. Vlastnosti pachatelů	20
4.1.5. Vlastnosti obětí	22
4.2. Zvláštností předmětu vyšetřování	22
4.3. Zvláštností podnětů k vyšetřování	24
5. Typické počáteční vyšetřovací situace	26
6. Typické stopy	27
6.1. Způsoby, jejich zjišťování a zajišťování	29
6.2. Dokumentace stop pro procesní využití	29
7. Typické počáteční úkony při vyšetřování	30
7.1. Výslech oznamovatele	31
7.2. Opatřování potřebných podkladů	32
7.3. Opatřování nezbytných vysvětlení	33
7.4. Ohledání	34
7.5. Vydání a odnětí věci	35
7.6. Prohlídky	36
7.7. Kontrolní nákup a předstíraný převod	40

7.8.Expertiza	41
8.Problémy využívání typových kriminalistických verzí.....	41
9.Problémy následné a závěrečné etapy vyšetřování	44
Závěr	47
Seznam použité literatury:	49
Příloha č.1 - licence v oblasti duševního vlastnictví.....	52
Příloha č.2 - jiné formy duševního vlastnictví.....	53

Úvod

Téma metodika vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví jsem zvolila, protože přibližně do roku 2006 bylo spácháno značné množství trestných činů proti autorským právům a zajímalo mě, co vlastně vedlo k takovému razantnímu vzestupu ukazatelů kriminality v této oblasti. Zaujalo mě i to, že tato problematika v České republice byla zcela novým jevem, a to nejen pro české občany, ale i pro samotné orgány činné v trestním řízení. Důvodem tomu byla nedostatečně věnovaná pozornost do roku 1989. Nasvědčuje tomu řada masových porušování a nerespektování práv k duševnímu vlastnictví, které se stalo zdrojem značných nelegálních zisků pachatelů těchto společensky nebezpečných jednání, a hlavně zdrojem značných materiálních ztrát vlastníků práv k ochranným známkám, průmyslovým a užitným vzorům, patentům a nositelům práv autorských. Kriminalisté byli nuceni postavit se této rychle vyvíjející se problematice čelem. Ze začátku se skoro všechna vyšetřování prováděla na principu pokusů a omylů. Dále museli věnovat značnou pozornost zákonitostem vzniku, zániku a trvání stop, popisu osoby pachatele, aby mohli zúžit okruh osob, motivům páchaní a způsobům odhalování, předcházení a prevence kriminality v oblasti duševního vlastnictví. Značnou pomoc pro zlepšení ochrany duševního vlastnictví v ČR poskytli spřátelené bezpečnostní sbory sousedního Německa, Velké Británie, Ameriky, Kanady apod., a to formou různých školení a kurzů. Díky těmto postupům se postupně začala vytvářet a následně vyvíjet legislativa týkající se ochrany průmyslových práv, autorských práv a práv souvisejících s právem autorským. Dalším důvodem, proč jsem si vybrala toto téma, jsou současné problémy porušování autorských práv. Rychle vyvíjející se media, elektronika, internet a sociální sítě jsou právě příčinou trestných jednání mezi mládeží i dospělými.

Cílem mé práce je přiblížit čtenáře k problematice duševního vlastnictví, zejména k autorským právům v současné době. Zároveň popsat metodiku vyšetřování trestných činů proti autorským právům a problémy vznikající při vyšetřování.

1. Duševní vlastnictví

Pojem duševní vlastnictví se podrobněji pokusila vymezit Světová organizace duševního vlastnictví známa jako „WIPO“ (World Intellectual Property Organization) v roce 1967 a zároveň označila práva vztahující se k duševní činnosti člověka, resp. k veškerým nehmotným statkům. Členem organizace je přes 180 států včetně České republiky. O kriminalitě v oblasti duševního vlastnictví můžeme hovořit jako o hospodářské kriminalitě související s finanční kriminalitou, jelikož jsou zde páchány majetkové delikty, které jsou v rozporu s příjmy státu, bankovních a jiných institucí založených na kapitálovém trhu. Latence je typický charakteristický rys pro tuto oblast kriminalistiky a znamená to, že jde o kriminalitu skrytou, která se musí vyhledávat.¹ V právní nauce samotný pojem vlastnictví je chápán ve dvojitým smyslu. V prvním případě vlastnictví chápeme jako vztah určité osoby nebo jiného subjektu práva k nějaké věci, právu či nějaké hodnotě, a v té druhé jako majetek výše uvedeného vztahu.²

Ve své publikaci Z. Konrád vymezuje pojem duševního vlastnictví takto:

„Duševní vlastnictví je souhrn vlastnických práv k hospodářsky využitelným nehmotným statkům, jakož i k dílům autorským, k výkonu umělců, zvukovým nahrávkám, televizním či rozhlasovým pořadům a databázím.“³

Mezi práva duševního vlastnictví řadíme průmyslová práva a práva autorská včetně práv souvisejících s právem autorským. Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a ochraně obchodního tajemství zajišťuje ochranu vynálezu, užitných vzorů, průmyslových vzorů, a v neposlední řadě chrání práva na označení, tj. ochranné známky a označení původu. Zákon č. 121/200 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o

¹ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9. str. 391.

² KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 807251153x. str.9.

³ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 807251153x. str.10.

změně některých zákonů chrání díla literární, hudební, umělecká a audiovizuální. Výčet jednotlivých druhů duševního vlastnictví můžeme najít ve čl. 2 odst. VIII vyhlášky č. 69/1975 o Úmluvě a zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, podepsané ve Stockholmu dne 14. července 1967.⁴ Z pohledu mezinárodního práva soukromého v autorském právu vystupuje tzv. zásada teritoriality. To znamená, že podmínky, obsah a způsob ochrany autorskoprávních vztahů vznikající na území určité země se v podstatě řídí právem této země (*lex loci protectionis*). Na autorskoprávní vztahy vznikající na území České republiky se v zásadě vztahuje české právo, a to i v případě, že se jedná o díla vytvořená nebo zveřejněná v zahraničí včetně děl cizinců. Na rozdíl od některých jiných oblastí soukromého práva v oblasti autorského práva neexistují kolizní normy, které vyžadují v určitých případech aplikaci cizího práva.⁵ Je proto mylné se domnívat, že právní ochranu děl zahraničních fyzických či právnických osob upravuje nebo může být upravena zákonem příslušného cizího státu i na území České republiky.

2. Autorské právo, předmět a ochrana

Autorský zákon se od 70. let minulého století velice rychle vyvíjí a očekává se i další zlepšování z důvodu rychle rostoucí kriminality v této oblasti. Původně byl zaměřen na tištěná a hudební díla, která bylo možné kopírovat a následně šířit, avšak postupem času a rozvojem technologií se do skupiny chráněných děl dostala díla filmová a současné softwarové produkty.⁶ Prvním tuzemským zákonem upravující tuto problematiku byl Československý zákon č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílu literárnímu, uměleckému a fotografickému. Následujícím byl zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském, který byl na dlouhou dobu nahrazen zákonem č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých. Tento zákon

⁴ Vyhláška Ministra zahraničních věcí ze dne 13. ledna 1975 o Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, podepsané ve Stockholmu dne 14. července 1967 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1975-69#Top>.

⁵ KYSELOVSKÁ, Tereza a Pavel KOUKAL. *Mezinárodní právo soukromé a právo duševního vlastnictví: kolizní otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9476-5.

⁶ PŇAKOVIČ, Jan. *Autorské právo: stávající stav a autorskoprávní organizace*. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/autorske-pravo-i-stavajici-stav>.

platil až do roku 2000, než ho nahradil zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, skládající se z dvanácti částí a 118 paragrafů. Autorský zákon upravuje právní vztahy uživatelů a tvůrců tzv. „autorských děl“ k příslušným dílům. Nechrání jen samotné myšlenky či ideje a pouze konkrétní díla, konkrétní vyjádření takových myšlenek, díla v objektivně vnímatelné podobě. Tvůrcem autorského díla mohou být např. spisovatelé, hudebníci, filmaři, programátoři apod.

Předmětem autorského práva je zájem chráněný zákonem, tedy autorské dílo. Dílo je výsledkem tvůrčí činnosti osoby, autora nebo kolektivu osob a je jedinečné, tzn. že podle autorského zákona je vyloučena právní ochrana dvou totožných či téměř totožných děl.⁷ Autorským dílem nejsou zprávy, metody, teorie, náměty, grafy, tabulky apod. Autorským zákonem jsou chráněna i nedokončená díla, včetně jednotlivých vývojových fází, části, názvu a jmen postav, pokud splňují požadované podmínky. Do této problematiky řadíme i souborné dílo. Přesný výčet autorských děl najdeme v ustanovení § 2 zákona č. 121/2000 Sb.

Ochranu práva autorského najdeme v ustanovení § 43 autorského zákona, kde jsou taxativně vymezené neoprávněné zásahy do autorských práv. Celní orgány a orgány vykonávající státní statistickou službu mají důležitou roli v této problematice. Jsou v těsné spolupráci s autorem a policií České republiky a to tím, že na jejich žádost poskytují v rozsahu nezbytně nutném přístup do příslušných dokumentů z důvodu zjištění, zda dovoz či přijetí takového zboží v České republice jsou v souladu s autorským zákonem. Dle § 43 odst. 2 autorského zákona jsou povinné poskytovat informace zejména o obsahu či rozsahu dovozu nebo přijetí zboží, které je rozmnoženinou jeho díla nebo je zvukovým, zvukově obrazovým nebo jiným ztvárněním takového díla apod. Jsou zde i některé výjimky, na které se právní ochrana nevztahuje, a tudíž se nebudou vyšetřovat ani jako přestupek ani trestný čin. V ustanovení § 3 zákona č. 121/2000 Sb. najdeme přesný výčet těchto výjimek.

⁷ ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1090-7. str. 26.

3. Aktuální problémy porušování autorských práv

V dnešní době čím dál tím častěji dochází k porušování autorských práv. Dle mého názoru je tomu tak z důvodu neznalosti legislativy či nesprávné interpretaci a aplikaci práva ze strany civilního občanství ale i orgánů činných trestním řízením. Neznalost jiných forem duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem, legálních označení či základních pojmů (viz příloha), často vede k problémům ve vyšetřování. Tak například zásah do autorských děl, užití či šíření nemusí být vždy trestným činem. Příkladem může být idea vůči konkrétnímu provedení, kde autorské právo se vztahuje na konkrétní podobu díla vyjádřeného v jakékoli objektivně vnímatelné podobě a nejde o námět díla samo o sobě. Jde například o knihu, která je dílem chráněným autorským právem, ve které je popsána nějaká nová technika např. kresby. Autorské právo k obsahu knihy tak nebrání využívání této techniky čtenářem nebo šíření či popisování dalším osobám, ale kopírování knihy a její následné zveřejnění už nebude v souladu s autorským právem. Netýká se to vyčerpání práva na rozšiřování, kdy autorské právo neomezuje v prodeji oprávněně nabytých kopií autorského díla. Ustanovení § 14 odst. 2 autorského zákona říká, že autorovo právo na rozšiřování originálu či konkrétní rozmnoženiny je vyčerpáno prvním prodejem či jiným převodem vlastnického práva, kterým je dílo oprávněně rozšířeno, a tak zákonný vlastník knihy, jejíž obsah je chráněn autorským právem, ji může zcela legálně prodat.

Dalším příkladem jsou výjimky z ochrany ve veřejném zájmu, kde český autorský zákon dovoluje volně dílo užívat. Jde například o texty zákonů či dalších právních předpisů, veřejných listin a výtvary tradiční lidové kultury, kde není pravé jméno autora obecně známo. Týká se to i bezúplatné zákonné licence, kde autorské právo dovoluje některé specifické způsoby využívání díla. Jedná se například o citace za podmínky, že bude uvedeno jméno autora a název díla, o úřední a zpravodajské licence, kdy se dílo smí používat pro úřední účely či aktuální zpravodajství a knihovní licence používané knihovny či archivy za podmínky, že nebyly zřízené pro výdělečné účely. Opakem je úplatná licence, která se vztahuje k výkonným umělcům a určuje, za jakých podmínek je či není možno užít jimi vytvořené

dílo včetně odměny za takové užití. Všechna díla, za výjimky počítačového programu či elektronické databáze, smí kdokoli pro svou vlastní potřebu konzumovat, zhotovit záznam, rozmnoženinu či napodobeninu.⁸ Problémem zde bude dokázat, zda nebyly využité k jiným účelům (např. následného šíření či prodeje). Aktuální problémy porušování a odhalování trestných činu proti autorským právům můžeme vyřešit pomocí metodiky vyšetřování, které se budu věnovat v následující části práce.

4. Metodika vyšetřování trestných činu proti autorským právům

*„Metodikami vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů rozumíme uspořádané systémy poznatků o typových kriminalistických charakteristikách trestných činů, o zákonitostech vzniku, vyhledávání a zajišťování stop jednotlivých typů trestných činů, o vyšetřovacích situacích utvářejících si při vyšetřování, jakož i systém typových modelů činnosti kriminalistů v určitých etapách procesu poznání trestných činů“.*⁹

Dle dané definice si můžeme stanovit objekt zkoumání, cíl a zásady metodiky vyšetřování. Objektem zkoumání jsou zde prvky vzniku a průběhu kriminalisticky relevantních událostí, jejich projevy ve stopách a prvky procesu poznávání jednotlivých typů kriminalisticky relevantních událostí ve vyšetřovací praxi. Cílem je vytvořit uspořádaný systém poznatků a doporučení pro efektivní postup policejních orgánů v procesu poznání trestných činu proti duševnímu vlastnictví. Doporučením může být například, jaké stopy nasvědčují o oběti či pachateli, kde se mohou vyskytovat v určitých případech nebo v jaké situaci zvolit postup od trestného činu k pachateli či naopak.

⁸ § 24 Zákona. č. 121/2000 Sb., o právu autorském. (cit.24.2.2023)

⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. str. 166.

Metodika vyšetřování v oblasti duševního vlastnictví má stejný postup jako metodika vyšetřování jakéhokoli jiného trestného činu. Představuje uspořádaný systém poznatků a doporučení s pevně stanovenou strukturou, kterou tvoří kriminalistická charakteristika trestného činu, typické stopy, zvláštností předmětu vyšetřování, typické podněty k vyšetřování, typické vyšetřovací situace, typické počáteční úkony, typové vyšetřovací verze a jejich zvláštnosti, zvláštnosti následné etapy vyšetřování a zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování.

4.1. Kriminalistická charakteristika

Předmětem duševního vlastnictví jsou nehmotné statky. Jak bylo výše zmíněno, i přestože mají nehmotnou povahu, musí být vyjádřeny objektivně a vnímatelnou formou, nikoliv pouze v představách svého tvůrce. V oblasti průmyslových práv jde o myšlenky realizované v oblasti hospodářství, a v oblasti autorských práv o umělecké, literární, vědecké nebo technické výtvoř.

Zákon č. 40/2009 Sb. ve 4 díle popisuje trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu zejména §:

- § 268 - Porušení práv k ochranné známce a jiným označením.
- § 269 - Porušení chráněných průmyslových práv.
- § 270 - Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi.
- § 271 - Padělání a napodobení díla výtvarného umění.

4.1.1. Kriminální situace

Konrád, Porada a Straus ve svých publikacích¹⁰ mezi typické složky kriminální situace řadí tyto:

1. Kriminální citlivost a úroveň právního vědomí obyvatelstva – v hlavě VI zvláštní části trestního zákoníku, která je věnována hospodářským trestním činům můžeme najít trestné činy páchané proti duševnímu vlastnictví. O těch je všeobecně známo, že kriminální citlivost a právní vědomí obyvatelstva je na velmi nízké úrovni už delší dobu. Důvodem je nekvalitní ale výrazně levnější nákup, využívání nelegálních nekvalitních produktu např. softwarových, nelegálních audio a video nosičů nebo nákup plagiátů světově známých firem, přičemž bez negativní reakce obyvatelstva. Spotřebitelé ve většině případů dávají preferenci co nejnižší ceně produktu místo kvality a uživatelského komfortu.

2. Kultura tržních vztahů – je nejvhodnější podmínkou pro pachatele této trestné činnosti, protože jedná se o pokleslost tržních vztahů, v nichž momentální zisk je hlavním cílem. Poptávka po výrazně levnějších padělaných a nekvalitních produktech známých značek či autorských děl nevyhnutelně vede k tomu, že neetičtí podnikatelé vidí kořist na popularitě produktu nebo značky a následně se snaží zúročit svůj finanční úspěch a uspokojit rostoucí poptávku trhu méně kvalitními a výrazně levnějšími napodobeninami.

3. Úroveň kontrolních mechanismů společností a jejich fungování – Česká republika z hlediska kontrol v poslední době výrazně pokročila a zefektivnila činnost některých orgánů, zejména funkce České obchodní inspekce, celních orgánů a spolupráci mezi orgány veřejné moci ČR a soukromými subjekty s právy duševního vlastnictví. Tato spolupráce se zlepšila především díky tomu, že se vládní agentury podrobně zabývají iniciativami vlastníků práv duševního vlastnictví a je-

¹⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. str. 364-366 a KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 80-7251-153-X str. 16.

jich případným porušováním. Navzdory velkému zlepšování se v oblasti duševního vlastnictví orgány místní samosprávy často vytvářejí vhodné podmínky pro pachatele této trestné činnosti např. nepořádky na tržištích či neznalosti prodejců a prodávaného zboží.

4. Nedostatečná úroveň právní ochrany do roku 1989 trestněprávní ochrana byla spíše formální záležitostí. V poslední době však můžeme sledovat, jak se legislativa týkající se ochrany duševního vlastnictví v České republice začíná zlepšovat. Za účelem zdokonalování byla uzavřena řada mezinárodních úmluv. Historie prvních zákonů sahá až do 15. století. Za první a nejstarší je považován Benátský zákon z roku 1474 a už i tehdy obsahoval mnohé prvky, které se vyskytují v moderním právu ochrany průmyslového vlastnictví. Dále následovala Pařížská unijní úmluva, která popisovala základní principy práva průmyslového vlastnictví, podepsaná v roce 1883 a je mnohostrannou mezinárodní smlouvou, které se účastní státy všech kontinentů a všech možných státních zřízení. Madridská dohoda podepsaná v roce 1891 byla zaměřená na potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží. Česká republika se této úmluvy zúčastnila až v roce 1975. Následující v pořadí byla Haagská dohoda z roku 1925, Lisabonská dohoda z roku 1958, Smlouva o patentové spolupráci datována rokem 1970 a výše zmiňovaná světová organizace WIPO založena v Stockholmu v roce 1967.

Kolouch ve své publikaci¹¹ mezi nejvýznamnější ze zahraničí zařadil zejména:

- Brněnskou úmluvu o ochraně literárních a uměleckých děl. Vydána v roce 1886 a následně doplňovaná a upravovaná v roce 1908 v Berlíně, 1928 v Římě a 1948 v Bruselu atd.,
- Dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, která je jednou z příloh Dohody o zřízení Světové obchodní organizace WTO (viz sděl. Č. 191/1995 Sb.),
- Smlouvu Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském podepsanou rokem 1996 v Ženevě,

¹¹ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 279.

- Ženevskou úmluvu o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů z 29. října 1971.

Tuzemská právní úprava vymezuje tyto zákony:

- Zákon o vynálezech a zlepšovacích návrzích č. 527/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů,
- Autorský zákon č. 121/2000 Sb.,
- Zákon č. 207/200 Sb., o ochraně průmyslových vzorů,
- Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách.¹²

4.1.2. Typické způsoby páčání

S příchodem internetu výrazně vzrostl počet trestných činů proti právům duševního vlastnictví. Konrád jednotlivé etapy cesty autorského díla od tvůrce k jeho uživateli nazývá jako kritéria pro typizaci forem této trestné činnosti.¹³ Z poznatku kriminalistické praktické činnosti pak vymezuje formy trestné činnosti porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi.

Typické způsoby páčání jsou:

1. **Nelegální zásahy do autorského díla** – plagiátorství, národní verze softwarových produktu, které představují překlad původního programového díla pachatelem, bez svolení autora a jeho komerční využití, překlad a vydání románu zahraničního autora na českém knižním trhu bez jeho souhlasu. Plagiátorství spočívá v nepodstatné úpravě původního díla a vydáváním upraveného díla za své vlastní. S plagiátorstvím se setkáváme i v literární, hudební oblasti, tak i v oblasti autorských děl technického charakteru.

¹² KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 281.

¹³ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 807251153x. str 30.

- 2. Nelegální výrobu rozmnoženin autorských děl** – dělí Konrád do dvou kategorií.¹⁴ První je domácí výroba nelegálních rozmnoženin, která je ovlivněná stupněm rozvoje a dosažitelnosti reprodukční techniky. V 80. letech 20. století podstata domácí výroby spočívala na principu kopírování díla z originálního nosiče na nenahraný zvukový nosič audio či video kazet. V té době nebyla technika tak kvalitní jako dnes, proto nelegální rozmnoženiny byly charakteristické sníženou kvalitou zvuku i obrazu a jejich rozpoznání nečinilo potíže. Druhou kategorií tvoří průmyslová výroba a je závažnějším zdrojem škod oprávněných subjektů. Průmyslová výroba spočívá i v zneužívání oficiálních kopírovacích služeb, kdy pachatel požádá kopírovací službu o výrobu jedné tzv. bezpečnostní kopie originálu. Příkladat přitom buď nelegální kopii nebo originální nosič.¹⁵
- 3. Nelegální šíření autorských děl** – zahrnuje širokou škálu způsobů páčání. Jedná se zde většinou o dovoz nelegálních rozmnoženin díla, prodej rozmnoženin bez svolení autora, nelegální půjčování autorských děl či například nelegální stažení autorských děl z internetu. Nejvyšší soud se v minulosti zabýval otázkou, zda je stahování autorského obsahu pro osobní potřebu přípustné, a došel k názoru, že o neoprávněný zásah do autorských a souvisejících práv se nejedná, pokud jde o rozmnoženinu autorského díla pro osobní potřebu ve smyslu § 30 odst. 1, 2 autorského zákona. Zároveň Nejvyšší soud uznal, že autorský zákon nevylučuje legální pořízení většího počtu kopií pro svou osobní potřebu, a to v případě, že to není v rozporu s běžným způsobem užití díla a nejsou tím dotčeny oprávněné zájmy autora.¹⁶
- 4. Nelegální exploatace autorských děl** – nelegální užívání rozmnoženin zvukových či video záznamů, či např. softwarových produktů se obvykle páčá dvěma způsoby. Prvním je užívání legálně drženého produktu v rozporu s podmínkami licence a jde zde o případy, kdy legální softwarový produkt je využíván na více zařízeních, než to dovoluje licence. Dále se může jednat o

¹⁴ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 807251153x. str 31.

¹⁵ PORADA, Viktor. *Kriminalistika*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-194-0. str. 631.

¹⁶ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 807251153x. str 31.

situace, kdy je legální produkt využíván zcela bez licence např. nedovolená hudební produkce. Druhým způsobem je samotné užívání nelegálních produktů, a to např. užíváním odcizené databáze, užívání nelegálních kopií hudebních záznamů k provozování diskoték apod.¹⁷

Za nejčastější porušení autorských práv v kyberprostoru Kolouch považuje:

1. **Šíření díla elektronickou poštou** – nejjednodušší způsob k šíření malých souborů (např. literárních či grafických autorských děl),
2. **zveřejnění díla na webových stránkách bez souhlasu autora** – zveřejňují se převážně menší soubory (z hlediska velikosti dat), a toto nelegální jednání je zpravidla velmi brzy odhaleno,
3. **rozšiřování díla nahráním na specializovaný server** – jde o server, odkud je možné volně dané dílo stáhnout,
4. **šířením díla za využití Peer-to-peer (P2P)**¹⁸ – dochází k nejzávažnějšímu porušování autorských práv,
5. **crack** – jsou zásahy do počítačových programů s cílem překonat technická opatření nositele autorských práv zabraňujících pořizování kopií takto chráněných programů,
6. **rozšiřování díla pomocí datových nosičů přímo mezi uživateli** – jedná se zde o půjčování a následné okopírování dat z DVD, HDD apod., prodej datových nosičů a další,
7. **camcording** – pořízení záznamu přímo při produkci a její následné rozšíření. Zde může jít například o pořízení obrazového záznamu filmového díla přímo z plátna.¹⁹

¹⁷ PORADA, Viktor. *Kriminalistika*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-194-0. str. 632.

¹⁸ Zapojením do P2P začíná uživatel, při standardním nastavení, automaticky sdílet s dalšími (jemu zpravidla neznámými) uživateli, svůj obsah. Typicky je při stahování (download) automaticky nastaveno i nabízení (upload) stahovaného materiálu.

¹⁹ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7. str. 287.

4.1.3. Typické motivy

Na motivaci pachatele spáchat trestný čin můžeme přihlížet jak z hlediska trestního práva, tak i psychologie. Motiv v trestním právu se označuje jako pohnutka pachatelova jednání.²⁰ Motivem páchaní může být např. vidina zisku z prodeje nelegálního zboží, snížení výrobních nákladů firem, získání požadovaného software za nižší ceny, než jsou ceny legálních produktu, závist, pomsta či obohacení pachatelů na úkor vlastníka práv k duševnímu vlastnictví. Nejčastěji se to projevuje tím, že někdo ukradne umělecké dílo a vydává ho za své vlastní, čímž se pokouší získat slávu a peněžní zisk. Z toho můžeme usoudit, že motivy páchaní trestné činností proti autorským právům jsou zcela zjevné, a to buď majetkový prospěch, nebo nelegální získání autorských děl, které nemusí být vždy kvalitní, s nejmenším vynaložením sil a prostředků. Příklady podle § 270 a § 271 TrZ jsou také očividné. Nejlepším příkladem, zde může posloužit nelegální šíření počítačových her (např. The Sims). Vzhledem k tomu, že originál je podstatně dražší, kupující chtějí ušetřit za každou cenu. Velmi často se tak můžeme setkat s výrazně levněji prodávaným produktem, neobsahujícím zákonnou licenci, nebo také s případy, kdy za nižší cenu a někdy i bezúplatně si můžeme hry stáhnout z internetu (např. Ulož to, Torrent apod.). Příkladem může být také hudební dílo, které bez souhlasu autorů využívají zpěváci, nebo autorská vysokoškolská přednáška, do které studenti velmi často neoprávněně zasahují.

Dle mého názoru, nejčastějším problémem v dnešní době je filmové pirátství. Většina lidí chce ihned mít přístup k filmovému dílu, avšak za menší cenu, někdy i zadarmo. Pachatel tohoto činu si navíc neoprávněně vydělá tím, že nahrané dílo poskytne internetovým stránkám. V tomto případě jsou lidé srozuměni s tím, že kvalita bude odpovídat nákladům tzn., že bude na minimální úrovni. Ovlivňujícím faktorem zde je kultura tržních vztahů. Veřejnost zpravidla chce ušetřit, a proto dává přednost nekvalitním padělaným výrobkům před dražším originálem. Dále se může jednat o počítačové hry, které lidé kupují tak zvané z „druhé ruky“. Z výše

²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 9788075022363. str 243.

uvedených okolností lze usoudit, že motivy trestné činnosti proti autorským právům směřují k jakémusi poškozování spotřebitele a jak bylo výše zmíněno k obohacení pachatele na úkor vlastníka práv k duševnímu vlastnictví.

4.1.4. Vlastnosti pachatelů

Definovat pachatele hospodářské kriminality může být velmi složitým úkolem, neboť v tomto případě se nejedná o typického pachatele trestného činu, jelikož se něj u nedá vyzorovat abnormální jednání a nemívá ani poruchy osobnosti ani jiné psychologické výjimečnosti. Zpravidla se jedná o osoby bezúhonné, mající dobré vzdělání a na rozdíl od pachatelů jiné trestné činnosti i poměrně vysokou inteligenci. Na druhou stranu pachatelem může být i osoba cizí státní příslušnosti, s minimální znalostí českého jazyka a legislativy. Některé formy trestné činnosti proti autorským právům vyžadují určitou specializaci pachatele, případně součinnost spolupachatelů, nebo se předpokládá výkon určité funkce nebo postavení (např. vlastníci firem, správci počítačových sítí), a v některých případech i organizovanost pachatelů s napojením do zahraničí. Občané ČR se ve většině případů k činům přiznají, avšak po sdělení obvinění využívají práva výpověď odmítnout.²¹ Typickým chováním při páchaní trestné činnosti proti duševnímu vlastnictví je i snaha o popírání subjektivní stránky, při které pachatelé se vymlouvají na to, že k jednání došlo omylem, že vůbec nevěděli, že se jedná o neoprávněný zásah do autorských děl. Osobnost pachatelova jednání ovlivňují tři hlavní skupiny faktorů, které mají psychologický, biologický a sociální původ. Při páchaní hospodářské kriminality zločinci mají různé motivy (viz. předchozí kapitola). Kuchta a Válková rozdělují delikventy do tří skupin²². Jako první popisují pachatele, kterým říkají příležitostní a to proto, že předtím vedli řádný život a do té kriminality laicky řečeno

²¹ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 80-7251-153-X str. 33.

²² KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4. str. 353.

„sklouzli“. Druhou skupinu tvoří pachatelé tak zvané z nutnosti. Jsou to osoby donucené hospodářskou nutností, neboť v opačném případě jim hrozí krach. Poslední skupina je pak tvořená pachateli, které motivuje zisk a potřeba riskovat, přičemž se nenacházejí v životní krizi a ani nejsou ze slabší sociologické vrstvy. Od nedávna se v této sféře pohybují i profesionálové, kteří mají jasně stanovený cíl, kterým je zisk. Skoro vždy bývají součástí organizovaného zločinu, a proto mohou být velmi nebezpeční.

Kuchta u typického pachatele hospodářské kriminality a obzvláště při páchání zločinu v oblasti duševního vlastnictví vyznačuje odvahu až v některých případech hraničící s hazardem.²³ Vždy je cílevědomý a vytrvalý toužící po majetku, společenském uznání a po moci, citově chladný, bezohledný a egoistický. Delikventy následně můžeme dělit podle vztahu k hospodářským subjektům. Těmi mohou být např. zaměstnanci, osoby stojící vně hospodářského subjektu, proti nimž je páchaná trestná činnost (konkurenti na trhu, smluvní partneři, quasimajitelé, majitelé či spolumajitelé).²⁴ Subjekty prověřované či vyšetřované trestné činnosti bývají i firmy, a to jak v pozici pachatele, tak i v pozici poškozeného. Podle platného českého práva pachatelem takových trestných činů může být pouze fyzická osoba nikoliv firma jako taková. Kriminality v oblasti duševního vlastnictví se může dopustit každý a v jakémkoliv věku, neboť duševní vlastnictví je velmi rozsáhlá problematika a okruh pachatelů, který byl zmíněn výše, může být velmi různorodý. O tom, že pachatelé v hodně případech nevědí, že se jedná o duševní vlastnictví, nasvědčuje v této práci zmíněná úroveň právního vědomí obyvatelstva v oblasti autorských práv. Dle mého názoru právní vědomí je stále na nízké úrovni. Toto se ale nedá považovat za polehčující okolnost, protože neznalost zákona neomlouvá a předpokládá se zde i princip legitimního očekávání čili princip předvídatelnosti práva.²⁵

²³ KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4. str. 353.

²⁴ CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-13-x. str. 28.

²⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2. str. 312.

4.1.5. Vlastnosti obětí

Nezákonným jednáním směřujícím proti duševnímu vlastnictví jsou poškozeny převážně fyzické i právnické osoby. Jedná se o právnické osoby jak zahraniční, tak i tuzemské. Případů, kde právnická osoba byla poškozena kriminálním jednáním je více než případů, kdy je poškozená osoba fyzická. Týká se to tuzemských společností či firem se zahraničním sídlem. Lze konstatovat, že poškozené subjekty se podílejí na tvorbě stop tím, že zvyšují technickou ochranu svých produktů. V současné době spolupráce zástupců poškozených s policejními orgány při vyšetřování a prevenci trestných činů je na poměrně vysoké úrovni. Pokud se ukáže, že konkrétní zahraniční společnost byla protiprávním jednáním v ČR poškozená, bude zájmy poškozeného hájit příslušná advokátní kancelář.²⁶

4.2. Zvláštností předmětu vyšetřování

Zvláštnostmi předmětů vyšetřování rozumíme určité skutečnosti, které mohou způsobit problémy při vyšetřování. Obtíže může způsobit také to, že ustanovení trestního zákoníku, zejména § 270 a § 271 chránící práva k nehmotným statkům sice vymezují skutkové podstaty daných trestných činů, ale vymezení důležitých pojmů pro tuto problematiku jako je například licence, licenční smlouva, software, volné dílo najdeme v jiných právních normách. Znalost příslušných právních předpisů, kde jsou tyto pojmy vymezeny je nutné. Je to z důvodu zlepšení kvality vyšetřování, neboť neznalost v této oblasti může způsobit nenapravitelné následky. Rozsah a meze předmětů k vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví jsou určované i dalšími úlohami Policie ČR v oblasti potírání trestné činnosti hospodářské i obecné kriminality. V procesu odhalování, objasňování a vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví je nutno vždy nejprve vyřešit následující problémy:

²⁶ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3. str. 54.

1. **existence právní ochrany produktů** např. zda určitý výtvar nebo výkon spadá pod ochranu autorského zákona apod.,
2. **kdo je držitelem práv k duševnímu vlastnictví,**
3. **zda si byl pachatel vědom,** že nakládá s produktem, výrobkem či dílem požívajícím ochrany duševního vlastnictví.²⁷

Pokud se jedná o trestné činy proti právu autorskému, právům příbuzným právu autorskému a právu k databázím Konrád, Suchánek, Straus a Porada doporučují zjistit zejména tyto informace:

1. **o jaké dílo chráněné autorským zákonem se jedná** – literární, hudební, software apod.,
2. **způsob a rozsah výroby** – výroba v tomto případě může být domácí nebo průmyslová. Důležité je také zjištění místa výroby pro následné provedení prohlídek. V případě, že se jedná o výrobu průmyslovou, provést šetření, kdo výrobu zadával,
3. **odhalení kanálů pro distribuci** – jakým způsobem dochází k dovozu a vývozu výrobku na území a z území České republiky, zjištění osob, které se na tomto podílejí a zjištění případných cest ze zahraničí pro distribuci,
4. **zjištění původu výroby** – místo kde se pořizují prostředky, které jsou důležité pro výrobu nelegálních softwaru apod.,
5. **zjištění účelu užívání a odpovědných osob** – zejména kdo nelegální software instaloval a na kolika zařízeních, kdo je odpovědný za jeho užívání, k jakým účelům nelegální software, zvukové či audiovizuální záznamy byly užívány, zda některá díla se promítala veřejně, zda osoby, které nelegální software užívaly, byly s touto skutečností seznámeny apod.,
6. **zjištění místa uskladnění a motivu.**²⁸

Další důležitou věcí ve všech případech trestního stíhání osob obviněných z trestných činů proti duševnímu vlastnictví je zjišťování účtu obviněných a pohyb plateb na těchto účtech jakož i majetkové poměry obviněných. Také během vyšetřování

²⁷ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0 str. 367.

²⁸ Tamtéž.

všech druhů páčání této trestné činnosti musí se taktéž prověřit informace, zda se obviněný v souvislosti s vyšetřovanou událostí nemohl dopustit v souběhu jiné trestné činnosti např. nedovoleného podnikání podle § 251 TrZ.

4.3. Zvláštností podnětů k vyšetřování

Typickými podněty k vyšetřování jsou soubory nebo systémy dosud shromážděných informací o údajné kriminalisticky relevantní události a jejich prověřením či doplněním zpravidla lze vyslovit odůvodněný závěr, zda se jedná o trestný čin či nikoli. V některých případech se jedná o takové informační hodnoty, pomocí kterých je možno vyslovit i důvodné podezření, že trestný čin spáchala určitá osoba. Nejčastějšími podněty k vyšetřování v oblasti duševního vlastnictví jsou:

- 1. Výsledky výkonu služební činnosti policie ČR** – odhalováním a objasňováním trestných činů proti autorským právům se zabývají především orgány služby kriminální policie a vyšetřování. Svou činnost provádějí v souladu s trestním řádem zákonem o Policii ČR. Podněty pro vyšetřování vyplývající z výkonu služby Policie ČR mají vysokou informační hodnotu. Prvotním zdrojem informací bývá informátor.²⁹ Důležité jsou však i výsledky aplikace ostatních podpůrných operativně pátracích prostředků ve smyslu ustanovení § 72 zákona o policii České republiky, výsledky nasazení operativně pátracích prostředků dle § 158b až 158e trestního řádu, проверки anonymních oznámení, analýzy a проверки podezřelých inzerátů, případně analýzy materiálů zveřejněných na internetu.
- 2. Výsledky činnosti České obchodní inspekce a celních orgánů** – tyto podněty jsou založené na výsledcích samostatné činnosti České obchodní inspekce nebo ve spolupráci s orgány Policie České republiky. Jedná se o kvalitní podněty vysoké informační hodnoty, které obsahují informace o pachateli, o formě a způsobu spáchání trestného činu, fotodokumentaci,

²⁹ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 80-7251-153-X str. 48.

protokolech o výsledcích kontrolních činností včetně výsledků případných prohlídek skladišť a provozoven a zajištěných zájmových produktech.

- 3. Oznámení poškozených a jejich zástupců** – je významným zdrojem podnětu k vyšetřování. Trestní oznámení podávají většinou samotní poškození, nebo jiné subjekty, které poškozené osoby zastupují, například Česká protipirátská unie, která spojuje poskytovatele kabelového a televizního vysílání s distributory filmů a home videi. Zpravidla mají vysokou informační hodnotu, ale výsledky praktické činnosti ukazují, že v počáteční fázi je třeba veškeré tyto údaje pečlivě prověřit. Pro tuto problematiku je typické, že poškození se často domáhají svých práv trestněprávní cestou dříve, než je pravomocně rozhodnuto v oblasti soukromoprávní např. o tom, zda určitý produkt požívá ochrany duševního vlastnictví, kdo je subjektem práv vyplývajících z duševního vlastnictví apod. Bez vyřešení těchto základních otázek nelze dojít k závěru, zda určité jednání je možno považovat za trestný čin.
- 4. Oznámení občanů** – kriminální citlivost občanů v této oblasti je poměrně nízká ale i přesto tato oznámení bývají zpravidla informačně bohatá a kvalitní. Stále častěji se setkáváme s tímto typem oznámení. Podávají se písemně, ústně či anonymně. Z praxe vyplývá, že nejčastěji jde o oznámení bývalých zaměstnanců různých firem a institucí, kde docházelo k porušování práva v oblasti duševního vlastnictví a často obsahují informace, na základě kterých lze určit odpovědné osoby. Ve většině případů oznamovatelé uvádějí neúplné, zkreslené, polopravdivé či nesprávné údaje. Motivují je k tomu například msta, závist či cíl způsobit problémy nositelům práv k duševnímu vlastnictví. Z těchto důvodů, jak i u předchozích podnětů, je nutno tyto informace pečlivě prověřovat.

5. Typické počáteční vyšetřovací situace

Typické počáteční vyšetřovací situace, jak i typické počáteční úkony, lze rozdělit podle informačního obsahu dosud shromážděných materiálů a stupně závažnosti tzn. na ty, které vyžadují nebo předpokládají okamžitou reakci a na ty u kterých může uplynout určitá doba. Dle obsahu informací obsažených v podnětů dle § 270 TrŘ typické počáteční vyšetřovací situace můžeme rozdělit následovně:

1. Zjištěné skutečnosti dovolují učinit závěr, že došlo k neoprávněnému zásahu do autorského díla, informace o formě a způsobu spáchání jsou známé. Podezřelá osoba je nebo není známa, případně zdržuje se na neznámém místě.
2. Zjištěné skutečnosti dovolují učinit závěr, že došlo k neoprávněnému zásahu do autorského díla, avšak není znám oprávněný držitel příslušných práv. Totožnost podezřelého a poškozeného je známa.
3. Zjištěné skutečnosti dovolují učinit závěr, že došlo k neoprávněnému zásahu do autorského díla, informace o formě a způsobu páčání nejsou, informace o pachateli chybí či jsou jen z části k dispozici, a proto nelze dojít k závěru, že trestný čin spáchala určitá osoba.
4. Zjištěné skutečnosti dovolují učinit závěr, že došlo k neoprávněnému zásahu do autorského díla, informace o formě a způsobu páčání jsou k dispozici. Osoba pachatele je známá a lze zahájit trestní stíhání proti určité osobě.³⁰

V prvním a druhém případě je potřeba doplnit a prověřit dostupné informace za účelem zjištění, zda se skutek stal, případně zda je trestným činem. Ve třetím je nutno získané informace prověřit, případně doplnit a získat informace vedoucí k ustanovení osoby pachatele s použitím všech zákonných možností. Ve čtvrtém případě je třeba prověřit dosud zjištěné skutečnosti odůvodňující závěr, že byl spáchán trestný čin, že jej spáchala určitá osoba a lze proti ní zahájit trestní stíhání.

³⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. str. 371.

6. Typické stopy

Při vyšetřování, odhalování a objasňování trestné činnosti hlavním cílem vyšetřovacího orgánu je vyhledávání, shromažďování a zajišťování stop neboli důkazů a na jejich základě následné vyslovení závěru o zajištění skutkového stavu věci tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti. Laicky to znamená zajistit všechny zjištěné skutečnosti o trestném činu odpovídající objektivní realitě. Před samotným vyšetřováním je důležité si ujistit, že v počáteční etapě vyšetřování je policejní orgán seznámen s typickými stopami určitých kategorií určitých trestných činů, např. u trestných činů proti duševnímu vlastnictví listinné důkazy, vzorky nebo padělky originálů, za účelem snadnějšího vyhledávání stop a jejich následné dokumentace. Je velice důležité, aby policejní orgán věděl, kde se jednotlivé stopy u jednotlivých případů vyskytují nebo mohou vyskytovat, neboť pokud vyšetřování a hledání stop probíhá na principů pokusů a omylů nebo na základě intuitivního řešení problémů, může se stát, že dojde ke ztrátě, poškození nebo zničení cenných pramenů důkazních informací.

Typické stopy problematiky duševního vlastnictví jsou stopy:

- **Věcné** – neoprávněně zhotovené kopie autorsky chráněných děl, počítačových programů, zvukových či obrazových záznamů. K těmto výrobkům patří jako věcné důkazy obaly a visačky.
- **Listinné** – jsou zejména padělky uživatelské dokumentace softwarových produktů a manuálů čili návodů k užívání, nelegální kopie písemných děl jako jsou např. knihy, přednášky, seznamy dodavatelů či odběratelů, podklady účetní evidence, inzerce, plakáty nebo katalogy nabízených produktů.
- **Paměťové** – vytvářejí se a zůstávají ve vědomí lidí. Jsou velmi nestabilní, neboť jsou ovlivněné mnoha různými faktory např. stárnutím, zapomínáním, velká časová prodleva od vnímání k výsledku apod. V praxi nejčastěji půjde o výpovědi svědků či samotných obviněných.

Stále častěji se součástí důkazního materiálu, a to nejen trestných činů proti autorským právům či počítačové kriminalitě ale i trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných apod., stávají **digitální stopy**. Je to z důvodu rychle se vyvíjející elektroniky, internetu a sociálních sítí. Digitální stopu Kolouch popisuje jako „*jakákoli data či informace přenesená, vytvořená, uložená či modifikovaná za použití počítačového systému*“.³¹ Tento druh stop má své pro a proti. Velkou nevýhodou může být, z hlediska velikosti dat, značný objem, dynamika a také to, že může být rozmístěna kdekoli v kyberprostoru. Pokud hovoříme o životnosti tohoto druhu stop, tak ta dokáže být velmi krátká a jakékoli průtahy při vyšetřování či v postupu před zahájením řízení mohou vést ke ztrátě. Mezi nejvýznamnější odlišnosti digitálních důkazů Kolouch dále řadí **nestálost**, z hlediska ukládání dat na různá paměťová či záznamová media **dostupnost**, **proces zajištění** a **reprodukovatelnost**.³² Podle Porady a Bruna specifikou digitálních stop je také jejich nehmotnost, latentnost, způsob uchování záznamu, komplexnost prostředí, velký geografický rozsah prostoru s digitálními stopami a již zmiňovaná výše nízká životnost.³³ Typické materiální stopy u trestných činů proti duševnímu vlastnictví můžeme nalézt zejména na nelegálních produktech (stopy obsahující informaci o technologii výroby či vnitřním složení), účetních dokladech (např. faktury, účtenky), různých dokumentacích (výrobní dokumenty, rešerše) a také výpisech, licencích, osvědčeních a dalších důkazech například různé nabídkové katalogy s nelegálními výrobky, seznamy odběratelů zboží apod. Při vyšetřování trestných činů porušení autorského práva, práv příbuzných právu autorskému a práv k databázím podle § 270 lze typické stopy trestného činu zjistit na obalech sporných produktů a na produktech samotných. Hlavním účelem zkoumání těchto materiálních stop je především vydělování informací, které umožní jednoznačné odlišení originálu od plagiátu nebo nelegální rozmnoženiny díla.

³¹ Kolouch, J. Cybercrime, 1. vyd., Praha: CZ.NIC, 2016, ISBN: 978-80-88168-18-8, str. 403.

³² Kolouch, J. Cybercrime, 1. vyd., Praha: CZ.NIC, 2016, ISBN: 978-80-88168-18-8, str. 404.

³³ PORADA, Viktor a Eduard BRUNA. Digitální svět a dokazování obsahu elektronických dokumentů. s. 3. Dostupné online: <http://trilobit.fai.utb.cz>.

6.1. Způsoby, jejich zjišťování a zajišťování

Kriminalistika rozděluje stopy na viditelné a neviditelné, tj. latentní. Tyto druhy stop v oblasti duševního vlastnictví se musejí vyhledávat a následně zajišťovat způsobem typickým pro jejich charakter. Z metodiky vyšetřování vyplývá výčet typických stop, které jsou charakteristické pro daný typ trestné činnosti. Jak již bylo zmíněno výše, stopy by se neměly vyhledávat na principu pokusů a omylů, protože může dojít k jejich zničení nebo ztrátě. Z toho vyplývá, že vyšetřovatelé při odhalování trestné činnosti v oblasti duševního vlastnictví by se aspoň částečně měli orientovat, jaké konkrétní stopy se mohou vyskytovat a na jakém místě. Stopy charakteristické pro tuto oblast se zajišťují ve skutečné materiální podobě a to tak, jak byly vyhledány na místě kriminalisticky relevantní události tzn. „in natura“. Pachatel může být opatrný na místě činu, ale může zanechat stopy v okolí, proto je nutno zaměřit vyšetřování i na širší okolí.

6.2. Dokumentace stop pro procesní využití

Dokumentace stop při vyšetřování různorodých trestných činů je skoro vždy stejná. Vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví netvoří žádnou výjimku. Před samotným zajištěním stopy se musejí fotograficky zdokumentovat. Se stopami se nesmí manipulovat, dokud se neudělá písemná, topografická, obrazová či audio dokumentace, a to ve stavu, jak byly nalezené a na původním místě. Záznamy stop je doporučeno dělat minimálně dvakrát, za některých okolností vícekrát, a z více úhlů, případně při různém osvětlení, a to proto, aby pro účely trestního řízení byla možnost vybrat nejkvalitnější snímek. V případě fotografické dokumentace, pro lepší zachycení všech detailů, doporučuje se např. panoramatická, měrná či makrofotografie. Video dokumentace je archivována u útvaru, který jej pořídil. Zpravidla se pořídí pracovní kopie a kopie ke spisu. V žádném případě videozáznam se nesmí upravovat či sestříhávat. Před samotnou dokumentací

technik vedle stop umístí měřítka a následně je očísluje v pořadí, jak byly nalezeny. Veškerý proces včetně záznamů je třeba řádně protokolovat.³⁴ K zajištění stop dochází až po vyfotografování všech nalezených. Pokud to situace vyžaduje, zajištěné stopy se odešlou příslušnému znalci k detailnějšímu prozkoumání.

7. Typické počáteční úkony při vyšetřování

Vyšetřování dle Konrada³⁵ můžeme rozdělit na:

- **Počáteční etapu vyšetřování** – nejprve se provádí potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících, že byl spáchán trestný čin, při kterém došlo k porušování autorských práv, a samozřejmě i ke zjištění pachatele. Následují pak úkony směřující k objasnění a prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a skutečnosti odůvodňující stíhání určité osoby,
- **následnou etapu vyšetřování** – začíná zahájením trestního stíhání ve smyslu § 160 TrŘ. V této fázi vyšetřující orgán musí učinit závěr, že shromážděné důkazy dovolují rozhodnout o ukončení vyšetřování, a na základě toho sdělí se obvinění konkrétní osobě,
- **závěrečnou etapu vyšetřování** – v této fázi dojde k seznámení obviněného s výsledky vyšetřování a možnému doplnění dosud shromážděných materiálů o důkazy navržené obviněným.

Při volbě úkonů a opatření je nutno posoudit jejich prioritu a závažnost na základě druhů a obsahu reálné počáteční vyšetřovací situace. Dle druhu naléhavosti, vyšetřovací situace Konrád³⁶ rozděluje na:

³⁴ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6. str. 83-86.

³⁵ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 80-7251-153-X str. 61.

³⁶ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 80-7251-153-X str. 62.

- a) Vyšetřovací situace, které vyžadují nebo předpokládají **okamžitou reakci orgánů policie** – provedení zajišťovacích úkonů (např. při přistižení pachatelé na místě činu), vydání a odnětí věci, domovní prohlídky, prohlídky dopravních prostředků či jiných prostor, ohledání místa činu, zadržení podezřelého, expertiza apod.
- b) Vyšetřovací situace, kdy před provedením počátečních úkonů a opatření **může uplynout určitá doba** – prověření oznámených skutečností, zjištění informací ke ztotožnění pachatele, svědků či poškozených (např. anonymní oznámení, zjištění podezřelého inzerátu orgány Policie ČR).

Na základě výše uvedených informací mezi počáteční úkony můžeme tedy zařadit:

1. výslech oznamovatele,
2. opatřování nezbytných vysvětlení,
3. opatřování potřebných podkladů,
4. vydání a odnětí věci,
5. ohledání,
6. prohlídky,
7. předstíraný převod,
8. kontrolní nákup,
9. expertiza,
10. zadržení podezřelé osoby.³⁷

7.1. Výslech oznamovatele

Tento úkon lze provést jen tehdy, pokud oznámení, jako podnět k vyšetřování, podal poškozený, jeho zástupce, ochranná organizace či občan. Aby nedošlo ke znehodnocení informací, je nutné bez zbytečného odkladu oznamovatele vyslechnout. Na základě dlouholeté praxe vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví, byl vytvořen okruh otázek, pomoci, kterých vyšetřující orgán získá

³⁷ PORADA, Viktor. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0. str. 218-219.

cenné informace od oznamovatele. Praxe také ukázala, že veškeré informace obsažené v oznámení v odpovědi oznamovatele je nutno řádně prověřit, neboť na jejich základě bude stanoven další postup ve vyšetřování. Důležitými otázkami tedy jsou:

1. Kde, kdy a za jakých okolností oznamovatel zjistil, že se stal skutek, ve kterém lze podle jeho názoru možno spatřovat trestný čin,
2. o jaký předmět ochrany duševního vlastnictví se jedná a z čeho tak lze usuzovat,
3. kdo je nositelem práv k nehmotným statkům včetně skutečností, na základě, kterých tak lze usuzovat,
4. způsob spáchání trestného činu a zjištění osoby tohoto protiprávního jednání,
5. kdo je považován za svědka trestného činu proti duševnímu vlastnictví,
6. jaký je vztah oznamovatele k pachateli,
7. informace, které umožní zajištění dalších pramenů důkazů, zejména kde se nacházejí nebo mohou nacházet, kdo je jejich nositelem atd.,
8. zjištění pravděpodobného rozsahu porušení práv, zjištění či odhad výši škody nebo hospodářského prospěchu pachatele.³⁸

7.2. Opatřování potřebných podkladů

Při vyšetřování trestných činů proti autorským právům mezi tyto podklady řadíme zejména opatřování listin a věcí. Konrád se spoluautory³⁹ uvádí zejména:

1. **výpisy ze živnostenského či obchodního rejstříku** – cílem je prověření a prokázání, zda nedochází k neoprávněnému podnikání podle § 251 tr. zákoníku,

³⁸ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 80-7251-153-X str. 63 a KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. str. 374.

³⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. str. 218-219.

2. **licenční smlouvy a podmínky licenčních ujednání** – zda byl udělen souhlas k využívání patentů a různých softwarových produktů,
3. **podklady pro tvorbu či výrobu produktů** – zejména technická dokumentace k výrobě (např. matrice software),
4. **účetní dokumenty** – pro identifikaci výrobků zakoupených za účelem dalšího prodeje (např. objednávky, zakázkové listy, dodací listy či faktury),
5. **reklamní materiály inzeráty, korespondence, seznamy odběratelů, katalogy o nabídce prodeje zboží** – cílem je dokázání úmyslu uvedení padělků do oběhu,
6. **padělky a originální produkty** – pro účely srovnávacích zkoumání. U padělku se zajistí i jejich obaly a přebaly,
7. **výpočetní technika** – v případě páchaní trestných činů skrz internet či při nelegálním sdělování chráněných autorských děl veřejnosti apod.,
8. **datové nosiče** – jsou důležité pro získání informací uložených v digitální podobě (např. výše uvedené nabídkové listy, různé e-katalogy apod.).

7.3. Opatřování nezbytných vysvětlení

Trestné činy proti autorskému právu mohou mít různou formu a také mohou být páchaný různými způsoby. Pro zjištění skutečností tvořících předmět vyšetřování, obsah vysvětlení je nutno zaměřit podle konkrétní formy a způsobu spáchání trestného činu. Při zvolení taktiky výslechu je třeba nahlížet i k procesnímu postavení vyslýchaného. V této etapě vyšetřování pachatelé, od nichž je vyžadováno vysvětlení, zpravidla vypovídají pravdivě, avšak po sdělení obvinění často odmítají vypovídat nebo podávají lživou výpověď. Z toho důvodu se doporučuje vést výslech způsobem, aby bylo zjištěno co nejvíce materiálních a informačních důkazů. Mohou se zde vyskytovat i některé překážky, kterými jsou například cizinci. V těchto případech je nezbytně nutné zajistit účast tlumočníka.

7.4. Ohledání

Ohledání je velice důležitým aspektem ve vyšetřování, pouze za pomoci této metody je reálné najít stopy a důkazy se kterými následně pracujeme až do skončení vyšetřování. Místem činu je místo, kde bylo trestné jednání spácháno a také okolí, kde se nacházejí stopy pachatele nebo osob na činu zúčastněných. U trestných činů proti autorským právům místem činu (ne vždy) je místo, kde tento trestný čin vyšel najevo. Jedná se samozřejmě o všechna místa, kde pachatel jednal ve vztahu k vyšetřované události – tzn. kde kopie vyráběl, přechovával, prodával nebo jinak distribuoval. Například v provozovnách se prodávají počítačové hry bez licenční smlouvy ale prostorem, kde tato padělaná či napodobená díla vznikají, je něčí domácnost, garáž či firma, kde došlo k obcházení podmínek licenční smlouvy. Na úplném začátku je důležité ujasnit si **cíl** ohledání, který spočívá ve vymezení okruhu podezřelých, které budou dále prověřovány, **účel** celého procesu, který spočívá v odpovědích na jasně stanovené kriminalistické otázky. V případě porušení autorských práv a práv souvisejících s právem autorským podle § 207 tr. zákoníku není vyloučeno **ohledání věci**, které musí být zaměřeno na zjištění skutečnosti, zda se na CD či DVD nosičích nachází skladba (např. videofilm), název této skladby, zda je dabována atd. V případě ohledání paměťových medií (CD, CD-R, DVD) doporučena spolupráce s odborníky v oblasti informatiky, výpočetní techniky či zbožíznalectví. Pozornost je věnována také obalům, byť i ony jsou součástí díla ve smyslu autorského zákona. Po zajištění věcí důležitých pro trestní řízení, se provádí **ohledání místa nálezu**, a to prohlídkou pozemku, jiných prostor či dopravních prostředků. Celý tento proces je třeba řádně dokumentovat a zaznamenávat do protokolu a nesmí chybět foto či videodokumentace. **Ohledání listin** přichází v úvahu v případě určení jejich pravosti, původností a významů pro zjištění skutkového stavu věci.

Policista, který přijede na místo první, by se měl pohybovat velmi opatrně, nevytvářet nové stopy a zároveň nepoškodit stopy zanechané pachatelem. Vytváří se zde tak zásada sledování a ověřování zrakem. Důležité v ohledání je také to, aby na místo činu vedla pouze jedna přístupová cesta, která bude předem důkladně ohledána z jednoho prostého důvodu, aby nedošlo k poškození a znehodnocení

stop nebo věcných důkazů, které v těchto situacích můžeme považovat za nena-
hraditelné. Policista, který doráží na místo činu jako první musí učinit neodkladná
opatření např. provedení předběžné prohlídky místa činu, opatření k zabránění
škodlivých následků či zajištění místa činu. Následně zajistit ochranu stop, svědků
či podezřelých osob. Na závěr zdokumentovat situaci na místě činu. Z taktického
hlediska ohledání dělíme do tří základních fází. **Orientační ohledání**, jehož cílem
je určit hranice a získat přehled o objektu, prostoru či místě, které má být ohledáno.
Stanoví se zde také rozsah, postup, výchozí místo ohledání. Pokud je potřeba tak
i nasazení pomocných sil či povolání znalců na místo činu. **Detailní ohledání**,
následuje po orientačním ohledání. **Závěrečná fáze ohledání** slouží k vyhodno-
cení postupů a důkazů. V této fázi provádíme různé administrativní úkony, zpra-
cování dokumentace, fotodokumentace, sepsání protokolu, ve kterém jsou uve-
dená pouze fakta, realizujeme balení stop a jejich následné odeslání na expertizu.
Vyhodnocujeme výsledky, zda ohledání bylo úspěšné, zda je dostatek důkazů,
nebo naopak se rozhodne o opakovaném ohledání.

7.5. Vydání a odnětí věci

Tyto zajišťovací úkony přicházejí v úvahu v případě, že policejní orgán nemůže
obstarat výše zmíněně potřebné dokumenty sám. Při vzniku takových okolností je
nezbytná spolupráce vyšetřujících orgánů s poškozenými či podezřelými subjekty.
Dle trestního řádu je tak může vyzvat k dobrovolnému vydání potřebných doku-
mentů či věcí důležitých pro trestní řízení, a to v souladu s ustanovením § 78 zá-
kona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Obviněný však může odmítnout
věc důležitou pro trestní řízení, která může sloužit jako důkaz proti němu, vydat a
policejní orgán ho k tomu nesmí nutit (např. uložením pořádkové pokuty). V pří-
padě nevyhovění subjektů policejní orgán na základě příkazu státního zástupce
nebo i z vlastní iniciativy, dle ustanovení § 79 TrŘ je oprávněn věc odejmout a
obviněný je povinen tento úkon strpět. V oblasti duševního vlastnictví, věci důleži-
tou pro trestní řízení, může být výše zmíněná technická dokumentace, různé fak-
tury, katalogy, objednávky nebo stále častěji vyskytující se elektronické či digitální

důkazy. Za takové důkazy jsou považovány zejména počítače všech typů, mobilní zařízení, tablety, flash disky, CD a DVD atd.

7.6. Prohlídky

V počáteční fázi vyšetřování jedním z prvních úkonů bývá často osobní prohlídka, domovní prohlídka nebo prohlídka jiných prostor a pozemků.

Domovní prohlídka – je veřejně známo, že Listina základních práv a svobod ve čl. 12 odst.1 občanům České republiky zaručuje nedotknutelnost obydlí. Existují však výjimky, kdy je možné tuto nedotknutelnost porušit. Pro osoby činné v trestním řízení vstup do obydlí a jeho následnou prohlídku je povolen pouze pro účely trestního řízení, a to v případě, kdy soudce vydá písemně odůvodněný příkaz.⁴⁰ Příkaz se vydává v písemné formě a velká pozornost je věnována odůvodněnosti. Z toho důvodu musí obsahovat silné opodstatnění, které bude zpětně dohledatelné a dostatečně obhajitelné. Příkaz se předá osobě, u které se prohlídka koná, tzn. vlastníkovi, nájemníkovi, popř. osobám jim blízkým, před samotným výkonem prohlídky nebo do 24 hodin po odpadnutí překážky, pokud nějaká byla. Je rozhodnutím svého druhu (*sui generis*) a není zde přípustná stížnost. Podstatným požadavkem je ustanovení, kdo prohlídku provede, přesný popis prověřovaného objektu, uvedení přesné adresy včetně poschodí či podlaží a také číslo bytu, sklepní koje. V neposlední řadě musí být uvedena osoba, u které se daný úkon bude konat. Přesný popis se dělá jen z jednoho prostého důvodu, aby nedošlo k záměně osoby či obydlí. J. Chmelík a jeho spoluautoři podstatným považují také údaje o účelu domovní prohlídky a údaje o základní specifikaci věci důležitých pro trestní řízení, poučení o povinnostech majitele, nájemce či uživatele bytu strpět domovní prohlídku.⁴¹ Dle ustanovení § 84 trestního řádu před konáním domovní či osobní prohlídky by se měl provést výslech. Dle § 82 zákona č.141/ 1961 Sb. domovní

⁴⁰ § 83 odst. 1 Zákona č. 141/1961 Sb. (cit.05.1.2023)

⁴¹ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9. str. 128.

prohlídku lze provést, je-li důvodné podezření, že v bytě či jiném prostoru sloužícím k bydlení, včetně obydlí, se nachází věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení (např. přístroje pro výrobu padělaných audio či videozáznamů, softwarových produktů, samotné padělané výrobky nebo osoby vykonávající toto protiprávní jednání či svědci). Taktéž a ze stejných důvodů lze vykonat prohlídku prostor, nesloužících k bydlení a které nejsou veřejně přístupné. Pro lepší chápání, co vše domovní prohlídka obnáší, je nutno definovat pojem „obydlí“ a „nebytové prostory“. Obydlím, dle § 133 zákona č. 40/2009 Sb. je prostor sloužící k bydlení včetně náležejícího příslušenství. Laicky bych to popsala jako vymezenou oblast, kde jedinec rozvíjí svůj soukromý či rodinný život. Řadíme sem tedy byty, rodinné domky, rekreační chaty, obytné přívěsy včetně prostor k nim náležejících, ale také i bytové náhrady jako např. ubytovny, domovy důchodců, hotelové pokoje či studentské koleje. Jiné neboli nebytové prostory jsou místnosti, které jsou podle rozhodnutí stavebního úřadu určeny k jiným účelům než k bydlení, např. obchodní či výrobní plochy, a prostory sloužící k provozování služeb, výzkumů a také archivy, garáže apod. Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. za obydlí nepovažuje neuzamčené či rozestavěné objekty, samostatně stojící garáže, kanceláře, skladiště, uzavřený automobil v případě, že nejsou určeny k bydlení.⁴² Dle § 83c odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb. policejní orgán může vstoupit do obydlí jiných prostor včetně pozemku pouze v případě, jestliže věc nesnese odkladu či v případě neodkladného úkonu. Domovní prohlídka nemůže být vykonána v případě, kdy účelem je doručení předvolání výše zmíněným osobám, vyjma pachatele.⁴³

Před konáním domovních prohlídek J. Chmelík doporučuje vypracovat plán, a to v případě, že je podezření na aktivní odpor osoby, obzvláště u cizinců a také pokud v jeden den se koná více domovních prohlídek.⁴⁴ Plán obsahuje počet osob, kterých se prohlídka týká, popis hledaných věcí důležitých pro trestní řízení, případný popis existujících úkrytů, způsob zajištění odebraných věcí. Nejdůležitějším, dle

⁴² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. str. 1111-1112.

⁴³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. str. 1113.

⁴⁴ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9. str. 129.

mého názoru, je rozdělení úkolů pracovníků včetně pomůcek (videokamery, fotoaparáty, psací pomůcky) a v případě potřeby zajištění dalších specialistů (znalec na malířská díla, znalec v IT oboru, chemik či zámečnick). Domovní prohlídka by se měla konat za přítomnosti nezúčastněné osoby, kterou může být pracovník městského či obecního úřadu nebo strážník městské či obecné policie. Dle ustanovení § 40 odst. 4 zákona o Policii ČR nemusí tak učinit, pokud hrozí nebezpečí z prodlení nebo je ohrožen život nebo zdraví osob. Pokud existuje překážka k vykonání domovní prohlídky ať už ze strany osoby, u které se má konat, a to neumožněním vstupu či kladením odporu nebo z důvodu jiných okolností, orgán provádějící úkon je oprávněn si do nich sjednat přístup, a to v případě nutnosti i za použití síly.⁴⁵ Použitím síly zde rozumíme hmaty, chvaty, použití služebního psa či pout nebo použitím paklíče, přeřezání visacího zámku, vylomení mříží či uzavřených dveří. Při konání domovní prohlídky v případě porušení autorských práv bude velká pozornost věnována zejména chováním osob, které se v obydlí nachází a také věcem, které mohou být důležité pro dokazování trestních činů proti autorským právům. Veškeré tyto úkony musí být dokumentovány do protokolu. Obecné náležitosti protokolu upravuje trestní řád. Veškeré provedené úkony včetně odstranění překážek musí být řádně dokumentovány při prohlídce nebo bezprostředně po ní. Zaznamenává se zejména orgán provádějící prohlídky, jednací číslo, čas, místo a předmět prohlídky, jména, příjmení a funkce úředních osob, přítomných stran případně zákonných zástupců či opatrovníků, soupis věcí s jejich přesným popisem včetně uvedení místa, kde byly nalezeny. Provádí se také fotodokumentace či videodokumentace s uvedením datumu a času záznamu, dokládající průběh domovní prohlídky a místa nálezu osob či věcí důležitých pro trestní řízení. Videodokumentace je zde velmi důležitá, neboť často dochází ke kladení odporu při domovních či osobních prohlídkách a policisté musí použít donucovací prostředky. Videozáznamy zde slouží jako ochrana pro obě strany v případě posuzování otázky, zda při zásahu nedošlo k protiprávnímu jednání. Další podstatnou náležitostí dle § 55 odst. 1 tr. řádu je stručné vylíčení průběhu prohlídky, poučení, námítky osob proti průběhu prohlídky nebo obsahu protokolu, podpis osoby, proti které směřoval tento úkon, orgánů, které prohlídky prováděli a také podpis

⁴⁵ § 41 odst. 5 Zákona č. 273/2008 Sb. (cit. 10.1.2023)

osoby na věci nezúčastněné. Trestní řád v § 160 odst. 4 zák. č. 141/1961 Sb. uvádí, že pokud se jedná o neodkladný či neopakovatelný úkon, je orgán provádějící prohlídku povinen tuto okolnost zaznamenat a odůvodnit na základě jakých skutečností je prohlídka za neodkladný či neopakovatelný úkon považována. Dle § 79 odst. 5 a § 85 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb. kromě těchto náležitostí se do protokolu také musí napsat, zda byla dodržena ustanovení o předchozím výsledku a v případě vydání nebo odnětí věcí důležité pro trestní řízení, musí být sepsán přesný popis těchto věcí a to způsobem, který umožní určení její totožnosti.

Prohlídky jiných prostor – s domovními prohlídkami mají hodně společného, avšak mají i své odlišnosti. Rozdílem zde je například to, že domovní prohlídka se provádí v obytných prostorách a prohlídka jiných prostor v prostorách nesloužících bydlení. Těmi jsou například dílny, skladiště, samostatně stojící garáže, které nejsou součástí bytu, živnostenské provozovny, automobily a lodě nebo také i akademická půda. Výjimky tvoří např. obytné přívěsy sloužící k trvalému bydlení, hausbóty a studentské koleje sloužící k ubytování.⁴⁶ Dle § 82 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb. prohlídku lze vykonat i na pozemku, který však není veřejně přístupný. Pozemkem se rozumí pouze pozemek nezastavěný, protože na zastavěné pozemky se vztahují ustanovení o vykonání domovních prohlídek nebo prohlídek jiných prostor.⁴⁷ Při vyšetřování trestné činnosti proti autorským právům těmito prostory mohou být kanceláře, výše zmíněné dílny či výroby, kde se vyrábí padělané zboží, garáže sloužící např. ke skladování nelegálně pořízeného či napodobeného uměleckého, výtvarného či počítačového díla. Dle J. Chmelíka jiné prostory a prostory k tomu náležející musí být konkretizovány, a to uvedením přesné adresy včetně poschodí či podlaží, číselného označení dílen, továren, hal apod. Pokud se jedná o pozemek, tak ten musí být označen příslušnou obcí, katastrálním územím a druhem pozemku a parcelním číslem.⁴⁸ Veškeré tyto náležitosti jsou nezbytné pro charakteristiku jiného prostoru nebo pozemku a pro jeho nezaměnitelnost. Prohlídka jiných prostor a pozemků se provádí v přípravném řízení

⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. str. 1114.

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. str. 1114.

⁴⁸ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9. str. 135.

na základě příkazu. Příkaz dle § 83 odst. 1 a 2 trestního řádu vydává státní zástupce nebo policejní orgán, na základě předchozího souhlasu státního zástupce. Z ustanovení § 83a odst. 1 a 2 zákona č. 141/1961 Sb. prohlídku lze provést i bez příkazu nebo předchozího souhlasu státního zástupce, a to za podmínky že tohoto souhlasu či příkazu nelze dosáhnout předem a věc nesnese odkladu nebo také v případě, že uživatel dotčených prostor či pozemků písemně prohlásí, že s prohlídkou souhlasí. Náležitostí příkazu tohoto druhu prohlídek jsou shodné jako u domovní nebo osobní prohlídky. Shodným zde je i to, že musí být uveden účel prohlídky a také povinnost majitele či nájemce nebo i jiného uživatele tuto prohlídku strpět. Osoba, proti níž je úkon směřován musí být taky poučena o svých právech či povinnostech a také musí být upozorněna na povinnost vydat věci důležité pro trestné řízení, pokud takovéto věci u sebe má. Postup při provedení prohlídky jiných prostor a pozemků je stejný jako při provedení domovní nebo osobní prohlídky. Řídí se také stejnými zásadami a taktickými postupy. Součástí je i protokol o provedeném úkonu se stejnými náležitostmi a obsahem jako protokol o provedení domovní prohlídky.

7.7. Kontrolní nákup a předstíraný převod

Při vyšetřování trestných činů v oblasti duševního vlastnictví, kontrolní nákup je opatřením, které obvykle v rámci inspekce provádí orgány obchodní inspekce nebo zástupci poškozených organizací. Podstata spočívá v jednoznačném prokázání, že do oběhu byl uveden nelegální produkt a zjištění osoby, která je za toto zodpovědná. Kontrolní nákup je zcela legální. Jedná se o zakoupení vystaveného podezřelého zboží, v obchodě nebo v prodejním stánku orgánem policie, s vystavením prodejního dokladu. Pořízený doklad se přiloží ke spisu s úředním záznamem o nákupu, a v tuto chvíli může sloužit jako důkaz. Získaná věc se následně předá znalci nebo jinému odborníkovi, a ten je povinen učinit k tomu odborné vyjádření, případně označit výrobek za legální nebo naopak. Kontrolní nákup může být proveden za účelem posouzení vlastností výrobku. V takovém případě se na

výrobek pohlíží jako na odebraný vzorek.⁴⁹ Mohou se zde vyskytovat i menší problémy, například z jakých finančních prostředků bude hrazen nákup a jak se naloží se zbožím v případě, že nebude označeno za nelegální. Z toho důvodu k účasti na vyšetřování je třeba zapojit zástupce poškozené firmy, obchodní inspekce atd.

Předstíraný převod věcí, policejní orgán provede za účelem prověření trestního oznámení nebo na základě jeho zjištění. Jedná v souladu s ustanovením § 158c TrŘ. Od kontrolního nákupu se liší jen tím, že policejní orgán pouze předstírá koupi podezřelého výrobku, aby získal informace o produktu, které mohou být důležité pro trestní řízení. O provedení předstíraného převodu, jako i o kontrolním nákupu, je nutno sepsat záznam.

7.8. Expertiza

Při vyšetřování trestných činů porušování autorských práv, práv příbuzných právu autorskému a práv k databázi podle § 207 TrZ se vyžaduje expertiza formou odborného vyjádření, neboť označení prodávaného software nebo nosiče audio či video nahrávek za nelegální je odborným problémem, k němuž je třeba odborných znalostí. Toto je typickým počátečním úkonem, a najít ho můžeme v ustanovení § 105 TrŘ. Odborná vyjádření jsou podávána zástupci poškozených firem např. fonografického průmyslu.

8. Problémy využívání typových kriminalistických verzí

Zobecněnou zkušenost kriminalistu zformulovanou kriminalistickou naukou nelze pojmut jako vyšetřovací verze v pravém slova smyslu. Jde o “ *typové hypotetické modely možného objasnění příčin zkoumaných faktů v počáteční etapě vyšetřo-*

⁴⁹ § 5 Zákona č. 64/1986 Sb., České národní rady o České obchodní inspekci (cit. 7.3.2023)

vání, kdy ještě není dán dostatek faktického materiálu pro vytyčování vyšetřovacích verzí.“⁵⁰ Pro vyšetřovatele slouží jako vodítko pro vyhledávání stop a jiných důkazů, prověřit stará a získat nová fakta. Policejní orgány se musejí neustále zdokonalovat a vyvíjet schopnost činit správně intuitivní závěry. Tím si značně urychlí a zjednoduší proces tvorby a prověrky vyšetřovacích verzí, jakož i proces objasňování a vyšetřování trestných činů. Praxe ale ukázala, že existují případy, kdy poznání trestného činu lze dosáhnout i bez využití metody kriminalistických verzí. Vyšetřování trestné činnosti proti duševnímu vlastnictví do roku 2004 zjevně tomu bylo příkladem. Nasvědčuje tomu Konrádova analýza vyšetřovacích spisů, kdy v žádném z případů nebyl ani náznak použití metody kriminalistických verzí a na základě toho zpracovaných plánů vyšetřování.⁵¹ Paradoxním je i to, že ani diskuse s pracovníky útvaru policie ČR nepřinesla odpověď na tuto otázku. Většina se shodla na tom, že vypracování kriminalistických verzí a plánu je zbytečné, neboť se jedná o vyšetřování vcelku jednoduchých případů. Neznalost právních norem upravujících vztahy k nehmotným statkům poukázaly i na nedostatky v kriminalistickém myšlení policejních orgánů, kterým se nepodařilo prokázat ani subjektivní stránku tohoto trestného činu ani existenci porušení zájmu chráněného zákonem. Od roku 2004 se kvalita vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví výrazně změnila a proto Konrád, Porada, Straus a Suchánek při vyšetřování trestných činů porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi považují za vhodné vytyčovat verze:⁵²

- 1. k oprávněnosti předpokladu právní ochrany** – vytyčují se pouze v případě, kdy nebyl stanoven jednoznačný závěr o tom, zda produkt je předmětem ochrany duševního vlastnictví, případně zda údajný pachatel je či není vlastníkem práv vyplývajících z autorského zákona,
- 2. o možném způsobu páčání** – tato verze spočívá v konkretizaci jednotlivých forem a způsobu páčání trestných činů proti autorským právům. Při porušení

⁵⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 164-165.

⁵¹ NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6. str. 71.

⁵² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. str. 376-377.

autorských práv se může jednat o **nelegální zásah** (např. plagiátorství či tvorba takzvaných národních verzí počítačových programů), **nelegální výrobu** (např. průmyslová či domácí výroba plagiátů, zneužívání oficiálních kopírovacích služeb), **nelegální šíření** (prodej software bez svolení autora, pašování a prodej nelegálního software vyrobeného v zahraničí), **nelegální exploataci** (užívání legálně získaného software v rozporu s licenčním ujednáním, užívání nelegálně získaného software),

3. **k případnému souběhu trestných činů či opakování** – velmi často po provedení počátečních úkonů vyjde najevo, že došlo k jinému trestnému činu, než pro jaký bylo podáno trestní oznámení. V některých případech je taky možné učinit závěr, že došlo k souběhu několika trestných činů (např. padělání a napodobení díla výtvarného umění dle § 271 TrZ a neoprávněného podnikání dle § 118 TrZ),
4. **ke stupni organizovanosti pachatelů** – zvláště závažným zde bude jejich napojení na zločinné spolčení. Týká se to zejména některých forem softwarového či filmového pirátství, kde je předpokládána zahraniční výroba, dabování apod., následný nelegální převoz do České republiky a další distribuce do tuzemských maloobchodních sítí (obchody, tržnice, stánky nebo internetový prodej),
5. **o pachateli, spolupachateli či možných účastnících** – obzvláště v prostředí různých podniků a institucí, kde je možné rozdělení úkolu a pravomocí dle vnitřní organizační struktury. Stanovení odpovědností určitých osob pak vyplývá z postavení v organizační struktuře a z ní určených pravomocí. Tyto jsou většinou stanoveny v pracovních smlouvách,
6. **k subjektivní stránce** – v řadě případů účelová obhajoba je vedena způsobem, kdy obvinění subjektivní stránku popírají tvrzením. Nejčastěji tvrdí že nechtěli neoprávněně zacházet s výrobkem, nevěděli, že jim byl dodán padělek či zmýlili se ohledně pravosti produktu apod.

9. Problémy následné a závěrečné etapy vyšetřování

Problémy a úkony následné etapy vyšetřování

Počáteční etapa vyšetřování přechází v etapu následnou v případě, že skutečnosti zjištěné v počáteční etapě nasvědčují tomu, že byl spáchaný trestný čin porušující autorská práva a dostatečně odůvodňují závěr, že ji spáchala konkrétní osoba. V této etapě je formálně zahájené trestní stíhání proti konkrétní osobě obviněného. Mezi obligatorní typické následné úkony řadíme:

1. **Výslech obviněného** – jeden z nejdůležitějších vyšetřovacích úkonů, při kterém lze získat důležité informace zejména o postoji obviněného ke spáchanému trestnému činu a probíhajícímu vyšetřování. Ve většině případů trestnou činnost proti duševnímu vlastnictví páchají cizinci, proto je zapotřebí zajistit přítomnost vhodného tlumočnicka. Problémem je zde to, že v některých případech odmítají vypovídat, a také to, že výslech s tlumočnickem je ve své podstatě výslechem nepřímým, a tudíž nelze použít některé taktické postupy psychologického působení na vyslýchanou osobu. Aby nedošlo k účelové obhajobě, v rámci přípravy výslechu je doporučeno připravit předkládání důkazů v logickém sledu a také předem si připravit otázky vyvracející předpokládanou interpretaci dosud shromážděných důkazů. V případě snahy obviněného uniknout trestní odpovědnosti popíráním úmyslného zavinění (např. uvádí, že byl velkoobchodník podveden, domníval se, že kupuje originální výrobky či nevěděl, že má mít uzavřenou smlouvu s ochrannými organizacemi autorů a výkonných umělců), je nutno výslech zaměřit tak, aby se prokázalo, zda obviněný jednal či nejednal v nepřímém úmyslu. Při vyšetřování trestných činů porušování autorského práva, práv příbuzných s právem autorským a práv k databázi podle § 270 TrZ (např. dovoz nelegálního software, nelegálních rozmnoženin hudebních či audiovizuálních děl), je potřeba zjistit zejména způsob a formu spáchání trestného činu a zda není členem organizované skupiny. Důležitým zde je zjistit navázání kontaktů s výrobcí, překupníky,

dopravci a dalšími prodejci. Konrád proto doporučuje zaměřit výslech na zjištění skutečností:⁵³

- jak dospěl k rozhodnutí páchat tuto trestnou činnost – zda se rozhodl sám dovážet do ČR a dále prodávat s nelegální produkty nebo z pomoci jiných osob, zda byl pro tuto činnost získán a kým,
- navázání kontaktu s výrobcí nelegálních produktů – jakým způsobem, zda byl nějaký prostředník, jedná-li se o zahraniční výrobce či tuzemské,
- jak byl uzavřen kontrakt o dovozu nelegálních produktů – zde je potřeba zjistit za jakých okolností, kde a kým,
- jakým způsobem proběhla platba za dovezené produkty,
- uskutečnění dovozu – zejména jakým způsobem, přes který hraniční přechod a kolik dovozu se uskutečnilo,
- uskladnění dovezených produktů v České republice,
- kdo je vlastníkem dovezených produktů – obviněný, případně jiné osoby,
- realizace distribuce – zjištění organizátorů odběratelů nelegálních produktů,
- zjištění subjektivní stránky – zda obviněný věděl, že se jedná o nelegální produkty, pokud ne, tak podle čeho učinil závěr, že se jedná o originály.

2. **Výslech svědka** – je důležitou součástí následné etapy, neboť obsahují významné důkazné informace vztahující se ke všem stránkám skutkové podstaty trestného činu proti duševnímu vlastnictví. Svědky mohou být například zákazníci a v případě užívání software v rozporu s licenčními podmínkami i zaměstnanci různých firem. V případech vyšetřování trestných činů porušování autorských práv dle § 270 TrZ, je třeba brát v potaz, že v některých případech a za určitých podmínek, i svědci kupující softwarové produkty mohou být podezřelí. Z toho důvodu se před výslechem doporučuje pečlivá příprava a zaměření výslechu svědků by mělo vyplývat z reálné kriminalistické situace a ze způsobu spáchání. Obecně zaměření výslechu

⁵³ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 807251153x. str. 78-79.

svědka lze přirovnat k výsledku oznamovatele, a proto vypovědi bývají někdy nekvalitní a nedostačující.⁵⁴

3. **Domovní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků** – tento úkon je významným jak v počáteční etapě vyšetřování, tak i v následné, neboť na základě výsledku obviněného nebo svědků lze zjistit další skutečnosti, dle kterých lze vyslovit podezření, že v bytě, v jiných prostorách či na pozemcích se nachází věc důležitá pro trestní řízení.
4. **Předávání poznatků** – tato činnost je důležitá při vyšetřování trestných činů v oblasti duševního vlastnictví, neboť vyšetřující orgány se často setkávají se skutečnostmi či poznatky, které signalizují možnost další trestné činnosti a mohou být nápomocné pro další vyšetřování (např. násilím byly získány nelegální produkty s cílem dalšího šíření nebo při dovozu nelegálních výrobků ze zahraničí došlo ke krádeži dopravního prostředku apod.). V takových případech jsou povinné předat zjištěné skutečnosti jako poznatek příslušným orgánům služby kriminální policie a vyšetřování. Opis poznatku se pak založí do opisu vyšetřovacího spisu.
5. **Znalecké ohledání a expertizy** – v průběhu vyšetřování trestných činů proti autorským právům, informace obsažené v materiálních stopách někdy představují odborné problémy, které nelze vyřešit bez účasti znalců a jiných odborníků. Pro tuto problematiku typické pomocné znalecké obory jsou:
 - Informatika, výpočetní technika nebo záznamová technika – pomáhá vyřešit otázky ohledně obsahu sporného paměťového média, zda jde o originální produkt, kopii, napodobeninu či plagiát, rozdíly mezi originálem a předloženým produktem, zda je v konkrétním počítači instalován originální software, technická ustanovení licence a byla-li překročena, zda hrací konzole jsou osazeny čipem, který umožní obcházení technicky ochrany produktů, výše způsobené škody apod.,
 - zbožíznalství – zejména o technologii výroby, zda předložené výrobky jsou označené ochrannými známkami nebo chráněným označením původu, zde se jedná o originál, rozdíly originálu a předložených výrobků.

⁵⁴ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 807251153x. str. 81.

Úkony závěrečné etapy vyšetřování

V této fázi vyšetřující orgán po splnění podmínek zhodnotí výsledky vyšetřování a učiní závěr o:

- podání návrhu státnímu zástupci na **postoupení věci jinému orgánu** podle § 171 TrŘ, **zastavení** nebo **přerušeni** trestního stíhání podle § 172-173 TrŘ,
- **zastavení trestního řízení** ve smyslu ustanovení § 307 TrŘ, nebo **narovnání** dle § 309 TrŘ,
- **umožnění** obviněnému a jeho obhájci prostudovat spisy a **učinit návrhy na doplnění** vyšetřování, a to v případě, že v dostatečně míře byl zjištěn skutkový stav věci oni už nejsou důvodné pochybnosti.⁵⁵
- **návrhu o podání obžaloby** – v případě že se obviněný či obhájce k seznámení s výsledky nedostaví, přestože byli řádně upozorněni. Sepsáním úředního záznamu vyšetřování ukončí.

Závěr

Dle této práce můžeme vidět, že trestná činnost proti duševnímu vlastnictví, zejména proti autorským právům, je v dnešní době masově rozšířeným jevem, který spotřebitelská veřejnost ke všemu toleruje. Porušování práv duševního vlastnictví nepostihuje pouze vlastníky těchto práv, ale přináší velké škody celému hospodářskému systému České republiky. Jednou z příčin této kriminality je vidina lehkého zisku bez většího vynaložení sil a prostředků. Tento druh kriminality prochází bouřlivým vývojem zejména díky sociálním sítím. Nelegální výrobky jsou v poslední době stále častěji uváděny do internetového prostředí na nejrůznější servery. Dnes při nákupu či předání těchto produktů ani nedochází k přímému kon-

⁵⁵ KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 807251153x. str. 84.

taktu mezi prodejcem a kupujícím, ale pouze ke kontaktu virtuálnímu. Cílem bakalářské práce bylo popsat metodiku vyšetřování v oblasti duševního vlastnictví, konkrétněji pak autorská práva a s tím spojené protiprávní jednání.

V první části práce popisují duševní vlastnictví jako takové a také vznik a ochranu autorského práva. Také jsem se zaměřila na problémy, týkající se porušování autorských práv, které mohou být obtížně chápány, jelikož ne vždy musí jít o jejich porušení. V hlavní části práce jsem se podrobněji věnovala metodice vyšetřování trestných činů, týkající se duševního vlastnictví. Myslím si, že je důležité vědět proč a jakým způsobem osoby páchají tuto trestnou činnost, jejich popis, kdo může být poškozeným. V neposlední řadě také co vede k porušení autorských práv, stopy, které jsou důležité pro vyšetřování a jak lze trestnému činu předejít. Blíže ke konci popisují, jak začíná a probíhá vyšetřování, jaké problémy je potřeba vyřešit jako první, aby vyšetřování bylo úspěšným, a jaké mohou být počáteční vyšetřovací situace, aby se v co nejkratší době našla osoba odpovědná za trestný čin proti duševnímu vlastnictví. Toto může být jednoznačně těžkým úkolem, neboť tento problém se stává součástí organizovaného zločinu, a tak vyšetřování trestných činů v této oblasti vychází na novou úroveň. Je tomu tak z důvodu, že zločinecké skupiny mají dobře propracované postupy, vzájemně se podporují a často mají promyšlené alibi.

Tato práce by mohla posloužit pro čtenáře jako zdroj informací obohacených o poznatky, které se vztahují k problematice autorských práv a jejich zneužívání. Zároveň by mohla být přínosným materiálem pro veřejnost a pro studenty různých policejních škol, kteří práci mohou využít k samostudiu.

Seznam použité literatury:

1. BAUER, Zdeněk. *Jak vytvořit atraktivní obchodní název firmy, služby, produktu, značky: tvorba názvu – obchodního jména krok za krokem*. V Praze: Zdeněk Bauer, 2014. ISBN isbn978-80-904272-7-3.
2. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2.
3. CHMELÍK, Jan, Pavel HÁJEK a Stanislav NEČAS. *Úvod do hospodářské kriminality*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-13-x.
4. CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.
5. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. ISBN 9788075022363.
6. KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7.
7. KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.
8. KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0.
9. KONRÁD, Zdeněk. *Kriminalistické problémy: vyšetřování trestných činů proti duševnímu vlastnictví*. Praha: Policejní akademie České republiky, Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 807251153x.
10. KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.

11. KYSELOVSKÁ, Tereza a Pavel KOUKAL. *Mezinárodní právo soukromé a právo duševního vlastnictví: kolizní otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9476-5.
12. MYŠKA, Matěj. *Veřejné licence v České republice: verze 2.0*. [Brno]: Masarykova univerzita, 2014. ISBN isbn978-80-210-7192-6.
13. NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2019. ISBN 978-80-906974-2-3.
14. NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky pro magisterské studium*. Praha: Abook, 2018. ISBN 978-80-906974-1-6.
15. PŇAKOVIČ, Jan. *Autorské právo: stávající stav a autorskoprávní organizace*.
16. PORADA, Viktor. *Kriminalistika*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-7204-194-0
17. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
18. ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1090-7.

Právní úprava

19. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
20. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.
21. Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů.
22. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.
23. Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích.
24. Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů.
25. Zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech.
26. Zákon č. 64/1986 Sb., České národní rady o České obchodní inspekci.
27. Vyhláška Ministra zahraničních věcí ze dne 13. ledna 1975 o Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, podepsané ve Stockholmu dne 14. července 1967.

Internetové zdroje

1. <https://www.zakonyprolidi.cz>
2. <http://www.lupa.cz/clanky/autorske-pravo-i-stavajici-stav>
3. <https://cs.wikipedia.org/wiki/Licence>
4. <http://trilobit.fai.utb.cz>
5. <https://autorske-pravo.info/licence>

Příloha č.1 - licence v oblasti duševního vlastnictví

- 1. Licence k vynálezu** – je písemnou licenční smlouvou, kde je definován rozsah a podmínky, poskytována majitelem patentu nabyvateli pro vzájemné dohodnuté účely. Zkrátka se jedná o souhlas k využívání vynálezu. Licenční smlouva k patentovým technologiím může být výhradní, nevýhradní a jedinečná, kterou smí současně využívat jak majitel, tak i nabyvatel. Prostřednictvím nevýhradní licence může autor nadále vykonávat veškerá práva spojená s dílem i poskytnout licenci třetím osobám. Taková licence nemusí mít písemnou formu. Písemná forma je vyžadována u licenci výhradní, která autorovi neumožňuje poskytnout licenci třetí osobě.⁵⁶
- 2. Licence k autorskému dílu** – je právo užití autorského díla, které poskytuje autor nabyvateli. Toto právo umožňuje dílo rozmnožit, originál či jeho rozmnoženiny rozšiřovat, pronajmout, půjčit či zastavit. V nehmotné podobě lze taky zpřístupnit prostřednictvím médií.⁵⁷ Zde také platí pravidla výhradní a nevýhradní licence.
- 3. Veřejné licence** – zpřístupňují veřejnosti užití autorskoprávně chráněných děl. Je obecným označením pro všechny licence, které jsou uzavírány zveřejněním díla s licenčními podmínkami. Poskytovatel a nabyvatel zde nejsou v přímém kontaktu. Veřejné licence se dělí na svobodnou licenci, která nijak neomezuje nabyvatele licence v dalším užívání díla a poskytuje nabyvateli maximální možný rozsah práv při zachování zákonem stanovených podmínek. Dalším druhem jsou volné licence, které jsou bezúplatné a vždy umožňují šíření chráněných autorských děl i s případnými omezeními týkajícími se způsobu a rozsahu díla.⁵⁸

⁵⁶ Informační portál o autorském právu a právech příbuzných. Dostupné z: <https://autorske-pravo.info/licence/>.

⁵⁷ Hlava I, díl 4 Zákona č.121/200 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (cit.5.3.2023)

⁵⁸ MYŠKA, Matěj. *Veřejné licence v České republice: verze 2.0*. [Brno]: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7192-6. str. 35-37.

4. Kolektivní a hromadné licence – tyto licence jsou obvykle součástí rozsáhlejší smlouvy pro koncové zákazníky známe jako EULA. EULA (End-License-Agreement) je licence pro koncového uživatele softwaru určující, co uživatel smí a nesmí dělat. Tyto licence typicky fungují na principu ověření unikátního kódu, jenž je nutný vyplnit při instalaci daného softwaru. Kolektivní a hromadné licence se dají použít na větším počtu osobních počítačů pod stejným licenčním kódem.⁵⁹ Běžné licence lze uplatnit pouze na jeden osobní počítač.

Příloha č.2 - jiné formy duševního vlastnictví

1. Patentové právo – zákonná ochrana vynálezů, která zaručuje vlastníkovvi patentu výhradní právo k průmyslovému využití vynálezu. Udělování patentu upravuje zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích. Patenty, dle tohoto zákona, udělují na vynálezy, které jsou nové, jsou výsledkem vynálezecké činnosti a jsou průmyslové využitelné. Za vynálezy se nepovažují objevy, vědecké teorie, matematické metody, plány, programy počítačů apod.

Vynález – výrobek nebo technický postup, představující poprvé realizovanou novou myšlenku, která buď poskytuje úplně nové možnosti nebo zlepšuje současný stav. Za vynález může být udělen patent.⁶⁰

Patent – jedná se o zákonnou ochranu vynálezu, která zaručuje vlastníkovvi patentu výhradní právo k průmyslovému využití vynálezu. Patenty uděluje Úřad průmyslového vlastnictví.

⁵⁹ ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006. Právo pro denní praxi (Computer Press). ISBN 80-251-1090-7. str. 72-73.

⁶⁰ § 3 odst. 1 Zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích (cit.5.3.2023).

2. Ochranná známka – je právním nástrojem ochrany značky. Pomocí ochranných známek firmy identifikují samy sebe, své výrobky či služby a tím se odlišují od ostatních firem na trhu, které mají stejné či podobné výrobky nebo služby. Jedná se o jakékoli označení schopné grafického znázornění (např. slovo, logo, barvy, tvar výrobku či obalu nebo kombinace předchozích způsobů). Ochranné známky mohou být slovné, obrazové, prostorové, poziční, ochranná známka se vzorem, barevná, zvuková, pohybová, multimediální či holografická. Podle označení ochranné známky se dělí:

- TM - neregistrovaná obchodní značka,
- SM - neregistrovaná značka služby, tzn. značka používaná k propagaci nebo pro značkové služby,
- ® - registrovaná ochranná známka.⁶¹

3. Užitný vzor – zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech chrání technické řešení, přesněji vzhled výrobku. Ochrana je zde poskytována technickým řešením, která jsou nová a průmyslově využitelná. Novost se posuzuje podle aktuálního stavu techniky a průmyslová využitelnost podle toho, zda může být dané řešení opakovaně využíváno v hospodářské činnosti. Úřadem průmyslového vlastnictví jsou zapsané do rejstříku užitných vzorů. Stejně jak patentové právo nechrání objevy, vědecké teorie, matematické metody, odrůdy rostlin, plemena zvířat, plány apod.⁶²

4. Průmyslový vzor – je způsobem právní ochrany designu výrobků. Dle zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů, se jedná o vzhled výrobku nebo jeho částí, zejména o linie, obrysy, barvy, tvar, strukturu, materiál apod. Průmyslový vzor lze podle uvedeného zákona chránit pouze v případě, že se jedná o nový vzor a má individuální povahu.⁶³ Novým je vzor, který nebyl více

⁶¹ BAUER, Zdeněk. *Jak vytvořit atraktivní obchodní název firmy, služby, produktu, značky: tvorba názvu – obchodního jména krok za krokem*. V Praze: Zdeněk Bauer, 2014. ISBN 978-80-904272-7-3. str. 119-120.

⁶² § 2 a § 3 Zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech. (cit.8.3.2023)

⁶³ § 3 odst. 1 Zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů. (cit.8.3.2023)

než 12 měsíců před dnem podání přihlášky nebo před dnem vzniku práva přednosti, zpřístupněn veřejnosti.⁶⁴

⁶⁴ § 4 Zákona č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 s Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisu. (cit.8.3.2023)